

Περιήγηση

Η Μάνη, όπως είναι γνωστό, χωρίζεται στη Λακωνική και τη Μεσσηνιακή ή αλλιώς Προσπλιακή και Αποσκιερή Μάνη. Το κομμάτι που παρουσιάζουμε σε αυτό το άρθρο είναι τμήμα της πρώτης και αφορά στην ανατολή της Προσπλιακής Μάνης. Μιλάμε για μια περιοχή που ζει στο περιθώριο του τουριστικού ενδιαφέροντος και η οποία αποτελείται από γραφικά αλλά με ελάχιστους κατοίκους καστροχώρια, φωλιασμένα κάτω από την κορυφογραμμή του Σαγγιά.

Η περιοχή που θα περιηγηθούμε ορίζεται από τη Λάγια μέχρι το Νύφι, με ενδιάμεσα χωριουδάκια με κοφτερές βραχόπετρες, πυργόσπιτα, μεγαλιθικά μνημεία, κενοτάφια, αγριλιές, κάκτους, ξωκλήσια κι ανθρώπους αραιούς και ράθυμους.

Η άγνωστη Προσήλια Μάνη

ΚΕΙΜΕΝΟ:

Κυριάκος Παπαγεωργίου

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:

Άννα Καλαϊτζή, Ανδρέας Μάρκου

*Και Μέσα Μάνη λέγονται και είναι όλα αράδα
ορτύκια και φραγκόσυκα η μόνη τους ιντράδα
δέντρο ή ξύλο ή κλαρί δεν είναι μήτε ένα
δεν βρίσκουν ίσκειο να σταθούν θεούρια τα καϊμένα.
Νερό δε βγαίνει πούπετα σ' όλη τη Μέσα Μάνη
Καρπό; Κουκκία μοναχά και ξεροκριθι κάνει.*

Λιτό και περιεκτικό το απόσπασμα* από ποίημα του Μανιάτη ποιητή Νικήτα Νηφάκου, ενός δάσκαλου από τη Στουίπα, που έζησε τον 18ο αιώνα, είναι από τα ελάχιστα που γράφτηκαν για τη Μάνη.

** Ολόκληρο το ποίημα διασώθηκε από τον Άγγλο συνταγματάρχη και σπουδαίο περιηγητή της Ελλάδας Έντουαρντ Λικ και έφτασε στα χέρια του Πάτρικ Λι Φέρμορ, από το βιβλίο του οποίου το αναδημοσιεύουμε.*

Φωτ.: Ανδρέας Μάρκου

Φωτ.: Ανδρέας Μάρκου

Στις κορφές των λόφων αναπτύσσεται μια ουστάδα πανέμορφων χωριών, ο Πύργαρος, τα Μέσα και Πέρα Δημαρίστικα, ο Κόζουνας, η Σπείρα, που έχουν όλα οπτική επαφή μεταξύ τους, θυμίζοντας ένα σύστημα φρυκτωριών

Υπέροχη σκαλιστή πέτρινη ποτίστρα

Η απόπειρα να διεισδύσεις σε μια περιοχή της Μάνης που κρατάει τη θέση της ζηλότυπα κρυμμένη από τους διάσημους προορισμούς της συνοριτίσσιας αδερφής της, σε πάει αναμφίβολα πολύ μακρύτερα από τον αθώο σχεδιασμό που έκανες πριν αναχωρήσεις. Ως απόπειρα ξεκινήσαμε το ταξίδι μας στην Προσήλια Μάνη και τελειώνοντάς το έχουμε την αίσθηση ότι μείναμε στην απόπειρα. Είναι κι αυτό δείγμα της πολύμορφης τοπογραφίας της. Κοιτάζω, ακόμη αποσβολωμένος, τη

Φωτ.: Ανδρέας Μάρκου

χαρτογραφική διάταξη της πορείας που ακολουθήσαμε σε τούτη δω τη μέσα άκρη της Προσηλιακής Μάνης και δε βρίσκω το ακριβές αντίστοιχο στο πρακτικό διάγραμμα της εδαφικής αναλογίας. Θέλω να πω ότι δεν συμπίπτουν οι αναλογίες του επίπεδου χάρτη με το εδαφικό, μορφικό, ανθρώπινο και αρχιτεκτονικό τοπίο. Και οι τέσσερις αυτοί παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα του λιτού και συνάμα δυναμικού αυτού περιβάλλοντος επενεργούν ο καθένας με τον δικό του τρόπο, ρόλο και συμμετοχή

ώστε να βρεθούμε μπροστά σε ένα αξιακό σύστημα τοπογραφικής υπεροχής που δεν συναντήσαμε πουθενά αλλού στην Ελλάδα. Δε συμβαίνει να έχουμε κάθε μέρα Κυριακή στη Μάνη. Υπάρχουν και οι Δευτέρες και οι Τρίτες, που ποικίλουν την εναλλαγή και τον θαυμασμό του ξηρικού τοπίου, παραλλάσσοντας τις εκπλήξεις και βαφτίζοντας την κοινή μας εμπειρία σε δεξαμενές χρυσόλιθων εντυπώσεων, μακριά από κάθε ψευδώνυμη επιτομή του τουριστικού κυκλώνα.

Εγκαταλειμμένη
πέτρινη οικία στα
Μέσα Δημαρίστικα

Φωτ.: Ανδρέας Μάρκου

Παραδοσιακός οικισμός της Λάγιας, γνωστός για τους καλύτερους μάστορες της πέτρας
Χαρακτηριστικό στενό δρομάκι στον παραδοσιακό οικισμό Νύφι

Δεν έχω τίποτα με την υπόλοιπη Μάνη, αλλά ετούτη εδώ η περιοχή, που ζει στο περιθώριο του ηλιοκεντρικού συστήματος που αποκαλείται Μανιάτικο τοπίο, μου αφήνει κάθε φορά που θα διεισδύσω στο σώμα της μια γλυκόπικρη γεύση από διαδοχικά συναισθήματα: λατρείας για τον τόπο, φόβου μην υπονομευτεί από τον τουριστικό αντιδραστήρα, ελπίδας ότι δεν χάθηκε ο γηγενής κόσμος της ομορφιάς και άγχους για την αυριανή μέρα.

Μιλάμε για μια περιοχή στην Ανατολική Μάνη που πρέπει, πρώτα απ' όλα να προσδιορίσουμε, για να κινηθούμε έπειτα με τα μάτια της ψυχής και τα πόδια του νου, ώστε ν' αντικρίσουμε αυτό το τεράστιο πέτρινο κήτος με τα καστροχώρια που μοιάζουν

με φυτευτά εξαμβλώματα και γιγάντιους εισβολείς που έχασαν το δρόμο τους και κούρνιασαν εκεί πάνω στα πέτρινα στήθη του Σαγγιά. Καστροχώρια φυσικά ακατοίκητα που τρομάζουν με την πελώρια κωνική τους ανωδομή.

Η περιοχή που θα περιηγηθούμε ορίζεται από τη Λάγια μέχρι το Νύφι και ανήκει στην πιο απρόσιτη, δύσβατη ζώνη της Προσηλιακής Μάνης, τη ζώνη της φρυγμένης πέτρας, του φλόμου και του φλογισμένου αέρα. Τα χωριουδάκια που θα περπατήσουμε, τα στριφογυριστά δρομάκια-λαβύρινθοι τα οπλισμένα με κοφτερές βραχώπετρες, τα πυργόσπιτα, τα χτάρια, τα μεγαλιθικά μνημεία, τα αθροίσματα των τοίχων, τα τρωγλόσπιτα, τα κενοτάφια, οι αγριλιές και οι κάκτοι, τα

Φωτ.: Ανδρέας Μάρκου

Η ιστορία του Μανιάτικου Πύργου είναι η ιστορία της ίδιας της Μάνης. Όπως ορθώνονται σωπηλοί, αγέλαστοι και αυστηροί εκφράζουν πραγματικά με το μονοκόρματο, το σπητό κι ολόρθο παράστημά τους το «Πέτρινο Σώμα» της Μάνης». Είναι εγχώρια δημιουργήματα των απλών και ανήσυχων κατοίκων της. Αιωνόβιες λαϊκές κατασκευές και στη σύλληψη του σχεδιασμού και στην εκτέλεση

Φωτ.: Ανδρέας Μάρκου

πλέχτουρα των λάκων, τα ξωκλήσια κι οι ανθρωποι –αραιοί κι αράθυμοι– δεν είναι ένα απλό ονθύλευμα που μια πολύτριχη σκούπα θα το σαρώσει για να ξεσκεπάσει την αλήθεια, αλλά όλα αυτά μαζί και το καθένα χωριστά θα υποδαυλίσουν το ενδιαφέρον μας για έναν περίπατο δίχως όρια μέσα στην άχρονη και απάτητη Μάνη, ώστε να μας αποκαλυφθεί ο μυστήριος τόπος, η αγέρωχη φύση του και το ασφυκτικό μεγαλείο μιας πανέμορφης όσο και

γοπητευτικής περιπλάνησης...

Αλλά η αποκάλυψη θα έχει κι άλλο ένα όνομα που δεν το τιμούν ιδιαίτερα οι ντόπιοι, δεν το αξιολογούν όπως θα έπρεπε, δεν του δίνουν δεκάρα τσακιστή, αρκούμενοι στην απλή αναφορά του. Την αρχαία κλασική πόλη της Αίγιλας, που την αποκαλούν Κιδόνια ή Βασιλικές Πέτρες. Αλλά γι αυτή θα μιλήσουμε παρακάτω καθώς θα την περπατάμε. Η Μάνη και ειδικότερα η Μέσα (προσπληακή)

Μάνη είναι μια περίπλοκη περιπέτεια, που ξεκινάει από τα αρχαία χρόνια, διασχίζει τις χιλιοπατημένες διαβάσεις της ελληνικής ιστορίας, κουβαλάει το ίδιο καλούπι των αυτοεξόριστων ξωμάχων και μολοντούτο παραμένει η πιο απρόσιτη, η πιο παράξενη, η πιο εγκαταλελειμμένη περιοχή στην ελληνική επικράτεια. Η σκληρή φυσιογνωμία του χώρου, οι πεντασκότεινοι και σφραγισμένοι πύργοι, οι άνθρωποι που κουβαλούν μαζί με

το πικρό σαράκι μιας βαριάς κληρονομιάς εθίμων και ηθών και τη βαριά συνείδηση του άγριου πολεμιστή, του αδούλωτου και ανυπόταχτου φαμελίτη της επίμοχθης μανιάτικης ζωής, θα μας συντροφέψουν για κάμποσο εδώ στις κακοτράχαλες σκισιές των λιθόβουνων του γρανίτη, του βασάλτη και του άνυδρου κώματος. «Θα ήθελα να μείνω εδώ για πάντα.» Σα ν' ακούω τη φωνή του «παρασπονδήσαντα προς Μάνην» Αγγλου

Πύργος χτισμένος πάνω στη βράχινη ράχη Φωτ.: ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΚΟΥ

Εσωτερικά της οικίας. Το άνοιγμα πάνω αριστερά οδηγεί σε μια βεράντα. Το πέρασμα είναι πολύ στενό και δεν υπάρχει σκάλα εκτός από εσοχές στον πέτρινο τοίχο Φωτ.: Ανδρέας Μάρκου

φιλέλληνα Πάτρικ Λι Φέρμορ, γνωστού με το ψευδώνυμο Μιχάλης.

Η πεζοπορία κάτω από την αντηλιά ή τη σκοτεινή μαρτιάτικη μπόρα, στα ατελείωτα μονοπάτια που είναι όλο «κυλιστά χαλίκια και αστραγαλοτσακίστρες κοτρώνες», όπως τα περιγράφει ο ίδιος, θα μας οδηγήσει κάτω από μια «ευγενική απλότητα κι ένα σιωπηλό μεγαλείο» (edle Einfalt und stille Groesse) στο συναρπαστικό βίωμα μιας άλλης Ελλάδας.

Η περιοχή έμεινε στον παγκόσμιο χάρτη ως η γη της αδούλτης ελευθερίας, της σκληροτράχηλης πέτρας και των Νυκλιάνικων Πύργων. Αυτήν τη γη θα περπατήσουμε, δίχως αξιώσεις καθολικής περιήγησης, αφού στόχος μας είναι η αποκάλυψη μερικών (και όχι όλων) από τα μυστικά της μανιάτικης βουνογραφίας που αφορά τον έξω ανατολικό

σύνδεσμο της Λακωνικής Μάνης, από τη Λάγια ως το Νύφι.

Το εξωκοσμικό τοπίο της Μέσα Μάνης στολίζεται από δεμάτια πέτρινων πύργων, προμηθειικά βράχια, οστεοθήκες κοιμητηρίων, πυργόσπιτα, μεγαλιθικά μνημεία, κορνίζες βράχων, ηλιολούλουδα κι έναν ανεκτίμητο ορίζοντα που τον καθλώνει η υποτεινούσα σκιά του Κάβο Μαλιά. Της χερσονήσου, δηλαδή, που βυθίζεται στην άπω ανατολική άκρη του Μοριά και αντανακλά ένα σπάνιο αστρικό φως και μια σερπετή ηλίοσκονη.

Η επίσκεψή μας στην Προσήλια Μάνη και ειδικότερα στο ενδιάμεσο κομμάτι της, περιλαμβάνει τρεις ενόπτες μικρών χωριών που το καθένα έχει τη δική του χάρη και την τραχιά κομψότητα του μανιάτικου υπερτοπίου. Η πρώτη αφορά στους ορεινοούς

Το πατρικό σπίτι
της Αλίκης Βουγιουκλάκη
στο χωριό Λάγια

Χαρακτηριστικός οικισμός
με τον πύργο του, στην
περιοχή της προσηλιακής
Μάνης

και ημιορεινούς οικισμούς του Αγίου
Κυπριανού, η δεύτερη το ορεινό ανάγλυφο
που απαρτίζουν τα χωριά της Κοκάλας και
η τρίτη τη δράκα εκείνη των χωριών που
ίπτανται πάνω από το Νύφι και κατηφόρισαν
σαν τους λύκους να κατοικήσουν την παράκτια
ζώνη του.

Από τη Λάγια, με την ωραία εκκλησία της
Αγίας Τριάδας, τα πανέμορφα πυργοειδή
καστρόσπιτα, την άπλα και την εντυπωσιακή
θέα του Λακωνικού κόλπου και των
Κυθήρων, παίρνουμε τον δρόμο για τον
άγνωστο λαβύρινθο του πρώτου μας
προορισμού, του Νικόλακου, με τα διάσπαρτα

πετροκέφαλα χωριουδάκια που σηκώνουν μικρό παράξενο κεφαλάκι πίσω ή κάτω από τις κορφοράχες και τις σπαστές λαγκαδιές ενός πλημμυρισμένου από διαδοχικούς και διαμελισμένους λόφους αιχμηρού πετρόβουνου που στέκει ψηλά κι ανάντη από τη σάβηνα γαλήνη της Λακωνικής θάλασσας. Το τραχύ και διαμελισμένο τοπίο, με τους ελάχιστους ζωτικούς φυσικούς πόρους και χώρους αναπνοής, που φαντάζει διασκορπισμένο σε ράχες και πετρολάγκαδα, οι αναρίθμητες πεζούλες από ξερολιθιά και η πυκνή δόμηση των πετρόσπιτων όπως τα βλέπουμε μπαίνοντας σε αυτόν τον ατμοσφαιρικό βραχώτοπο, μας εισαγάγουν στα μυστήρια της μανιάντικης ιδιοπλάσιας μέσα από ιδιότυπους κώδικες ερημικής ζωής. Η φυσική οχύρωση των χωριών αυτών, που είναι χτισμένα σε άβατες πλαγιές ή σε αιχμηρές κορφοράχες, συντελεί στην αποτελεσματική τους αυτοάμυνα από τις πειρατικές επιχειρήσεις και γι' αυτό μοιάζουν να είναι και σήμερα ακόμη απλησίαστα. Μπαίνουμε στην πρώτη από τις δύο

σφιχταγκαλιασμένες οικιστικές ενότητες, αυτή των Δημαρίστικων. Στα 2,8 χιλιόμετρα από τη Λάγια πέφτουμε σε διασταύρωση. Δεξιά μας, ένας στενός κατηφορικός δρόμος δύο χιλιομέτρων οδηγεί στον παράλιο οικισμό του Αγίου Κυπριανού. Αριστερά, ψηλώνει δευτερεύων δρομίσκος που κατευθύνεται στο ψηλότερο απ' όλα τα χωριά της Μέσα Μάνης, τον Προφήτη Ηλία. Μια σχετική με τους αρχαιολογικούς χώρους πινακίδα γράφει: «ΠΡΟΣ ΑΡΧΑΙΟ ΛΑΤΟΜΕΙΟ».

Στην πρώτη οξεία στροφή δεξιά, κάτω από τον δρόμο, υπάρχει ένα από τα παλιότερα τοξωτά γεφυράκια της Μάνης, που ωστόσο έχει καλυφθεί από αγριοσυκιές και δεν διακρίνεται εύκολα. Πάνω από αυτό, και με ένα ακόμη στρώμα μεπετού, πέρασε ο σημερινός δρόμος. Το γεφύρι όμως αντέχει.

Κάτω από την κορυφή του Πάνω Όρους, σε περίοπτη και καταπληκτική θέση, ορθώνεται όλος ο οικισμός μαζί με την κορυφαία του εκκλησιά, τον Προφήτη Ηλία, που είναι δομημένη με ροδόχρωμα μάρμαρα περιέργης κοκκινωπής απόχρωσης από το διπλανό

Από τα αρχαία λατομεία κόκκινου μαρμάρου στην περιοχή του Προφήτη Ηλία είναι χτισμένη η εκκλησία, όπως και πολλά άλλα σπίτια του οικισμού. Από τα ίδια αυτά λατομεία λέγεται ότι κατασκευάστηκαν έξι από τις ερυθρές κολόνες της Αγία-Σοφίας στην Πόλη

Ιδιαίτερες οι πέτρινες κατασκευές - τάφοι στα κοιμητήρια της Μάνης

αρχαίο λατομείο. Σε απόσταση μικρότερη από διακόσια μέτρα, αριστερά και δεξιά του δρόμου, διακρίνονται τα τεμαχισμένα βράχια και οι σάρες που δημιούργησαν οι κοπές, με ένα εντυπωσιακό κόκκινο χρώμα στην απότομη κλίση της πλαγιάς. Επιστρέφουμε στη διασταύρωση του Αγίου Κυπριανού, συνεχίζουμε προς Κοκάλια και αμέσως μετά συναντάμε τα ερημικά κουκλόσπιτα των Δημαρίστικων, Παλιών, Μέσων και Επάνω, που είναι σαν παλιές ανεπεξέργαστης πέτρας και συνωθούνται το ένα στο άλλο, λες και είναι αδερφομοίρια μα και συνάμα ανεξάρτητα. Επικοινωνούν μεταξύ

τους με σκαλιστά μονοπάτια, φραγμένα με μάντρες από ξερολιθιά. Πάνω ή κάτω από τους λιλιπούτειους αυτούς οικισμούς ξεφυτρώνει κι από κανένας γιγάντιος πύργος, χτισμένος επάνω στο βράχο και προφανώς δίχως θεμέλια. Οι πύργοι εδώ στην Προσήλια Μάνη είναι δυο ειδών: Πρώτα έχουμε τα ξεμόνια. Έτσι λέγονται αυτοί που είναι χτισμένοι σε εποπτικά σημεία, ώστε να ελέγχουν τη θάλασσα και όλη την περιοχή για επιδρομείς. Έπειτα υπάρχουν και οι κατοικήσιμοι, που είναι ενσωματωμένοι με το τοπίο κι αποτελούσαν κατά ένα τρόπο το σύμβολο της εξουσίας αλλά και της καταγωγής του αρχηγού της φαμίλιας. Η επόμενη στάση μας είναι η Σπείρα, ένα κάπως απομονωμένο πυργοσύστημα, κορυφωμένο κι αυτό σε μια απότομη λοφοτομή, κρεμασμένο πάνω από τον Άγιο Κυρηιανό. Το ταξίδι μας την πρώτη μέρα θα

τερματίσει στην Κοκάλα σε ωραίο πανύψηλο πυργοειδή ξενώνα απ' όπου θα αγναντεύουμε ολόκληρον τον Λακωνικό κόλπο.

Το επόμενο πρωί κινήσαμε για το Νύφι, όπου μελετήσαμε το δεύτερο σκέλος της ενότητας των χωριών που αποτέλεσαν τον κορμό του παραλιακού μεγάλου οικισμού με το όνομα Νύφι, οι κάτοικοι του οποίου μαζεύτηκαν εδωνά εγκαταλείποντας τα ορεινά χωριά τους, τα οποία ξέμειναν ερειπωμένα φαντάσματα ενός άλλου καιρού και μιας άλλης πολιτισμικής ιδεολογίας.

Επίσης, πήραμε πληροφορίες για τα χωριά του Αγριόκαμπου (παλιά ονομασία Τουρκολόγκαδο) που είναι ο Αϊ-Δημήτρης, το Έξω Νύφι, το Επάνω Νύφι, η Βίγλα και η Μέσα Χώρα.

Δεν θα ακολουθήσουμε τη σκληρή ανάβαση ως τη Μονή της Παναγίας Κουρού, μέσα από τη χαραγμένη διαδρομή από τη Βίγλα, αλλά

Φωτ.: Ανδρέας Μάρκου

Το Νύφι αποτελείται από τους οικισμούς Μέσα Χώρα (ο παλαιότερος), Έξω Νύφι, Βίγλα, Ατσούπι, τους παραλιακούς Γιαλό και Αλύπα και το μικρό ορεινό Κουρνό, με λίγα σπίτια γύρω από τη βρύση, στο Μοναστήρι της Παναγιάς, ψηλά στο βουνό. Δεσπόζει στη περιοχή αφού ο οικισμός είναι αμφιθεατρικά κτισμένος σε στρατηγική θέση σε πλαγιά του λόφου με θέα τη θάλασσα

την άλλη, την πιο μακρινή, από την Κοκάλα και την αφετηρία των χωριών της τρίτης ενότητας, αυτών της ορεινής Κοκάλας. Οι άνθρωποι που είναι συγκεντρωμένοι στο καφενείο του Τάκη στο Νύφι μας έδωσαν επαρκείς πληροφορίες για την «άλλη» διαδρομή, αλλά εμείς κάπου λαθέψαμε, όπως αποδείχθηκε στην πορεία. Τα ονόματα που θ' ακούσετε δεν έχουν ξαναγραφτεί σε αφιέρωμα της Μάνης. Από την Κοκάλα θ' ανηφορίσουμε για το Σολοτέρι,

έναν διάσπαρτο μικρό οικισμό στα χίλια μέτρα περίπου από τη στροφή της Κοκάλας. Στα 2,2 χιλιόμετρα προσεγγίζουμε τον μικρούλιχο οικισμό του Αγίου Νικολάου με την εντυπωσιακή εκκλησία και τον πύργο δίπλα της. Σε άλλα πεντακόσια μέτρα αφήνουμε δεξιά μας την είσοδο στα Κουζιλιάνικα, μια κακατιά από σφικτοδεμένα μεταξύ τους σπίτια και ανηφορίζοντας με σπειρωτές στροφές φτάνουμε στα Παχιάνικα (3,2 χιλιόμετρα).

Εδώ τελειώνει ο τσιμεντόδρομος και μπαίνουμε σε χωμάτινη στράτα. Τραβερσάρουμε την πλαγιά κάτω από την κορυφή Λιακός (869 μ.) διασχίζοντας μερικά κομμάτια τσιμεντόστρωσης μέχρι να πιάσουμε το Κηπάρι, μια βαθιά χαράδρα όπου υπάρχει μια πρόχειρη στάση και αρκετά γελάδια που εκτρέφει ο Γιώργης Μπαρμπαγιάννης. Ως εδώ το κοντέρ γράφει 4,9 χιλιόμετρα. Αλλάζουμε κατεύθυνση, με μέτωπο πια την ανατολή, και

Πύργος Βεντίκου. Το 1862 οι οικογένειες Μπουρίκου και Βεντίκου είχαν κηρύξει τοπικό πόλεμο και σήμερα διακρίνουμε τους επιβλητικούς και πολυώροφους Πύργους τους

Το εντυπωσιακό πέτρινο ολοστρόγγυλο ταφικό μνημείο του λογοτέχνη Γιάννη Μπαρμπαγιάννη

φτάνουμε σε άλλα τρακόσα μέτρα σε ένα περβάζι από το οποίο ανοίγει ο ορίζοντας και στην άκρη του εντυπωσιάζει ένα στρογγυλό ολοπέτρινο ταφικό μνημείο που ανήκει στον λογοτέχνη και συγγραφέα της Ανατολικής Μάνης Γιάννη Μπαρμπαγιάννη, ο οποίος είναι θαμμένος εδώ και αγναντεύει την αγαπημένη του προσήλια λακωνική γη.

Στα 5,2 χιλιόμετρα αφήνουμε το αμάξι και ανηφορίζουμε ακολουθώντας τον χωματόδρομο για άλλα πεντακόσια μέτρα, πριν δούμε μια πινακίδα που γράφει «Μονή Κουρνού». Εγκαταλείπουμε τον δρόμο που συνεχίζει κάμπτοντας αριστερά για τις ανεμογεννήτριες του Σαγγιά. Σε άλλα εκατό μέτρα, πάνω σε μια κοτρώνα, ανηφορίζεται ένα μπλε βέλος που δείχνει προς Κιόνια

(αρχαία πόλη της Αίγιλας). Ο Γιώργης ο Μπαρμπαγιάννης (εγγονός του λογοτέχνη) προθυμοποιείται να μας συνοδεύσει. Χωρίς τη βοήθειά του δεν θα είχαμε καμία τύχη.

Ο Γιώργης και η Άννα ξεκινούν πρώτοι και καθώς τραβερσάρουν την πλαγιά του Αγριόκαμπου θα αποσιτιστούν από εμένα που θ' ακολουθήσω με την ίδια πορεία, αλλά στον αυχένα του Χαλόπυργου θα κάμψω δεξιά πάνω σε ευδιάκριτο κι επίπεδο μονοπάτι που θα με βγάλει σε μια θεωρητικά εύκρατη οικιστική ζώνη όπου υπάρχουν δυο πέτρινα καλύβια, πολλές πλάκες ισομήκεις και άφθονα ψευδοοικήματα. Τα Κιόνια όμως πουθενά. Τείχος, θεμέλια, κεραμικά, όστρακα ή κάποια κειμήλια εποχής, ανύπαρκτα. Γυρίζω πίσω ενώ οι άλλοι έχουν

Μονή Κουρνού. Από τον οικισμό Βίγλα ξεκινάει μονοπάτι, που φτάνει στην εγκαταλελειμμένη Μονή Κουρνού, σε μια τοποθεσία με το σπάνιο για τη Μάνη προνόμιο, να διαθέτει δύο πηγές γάργαρου νερού

διδισδύσει στη μεγάλη αλάνα που φτάνει στο εγκαταλελειμμένο μοναστήρι. Εκεί, σε μια ολότοιχη γκραβούρα εποχής, αποκαλύπτεται ένα θεσπέσιο μοναστηράκι, ολοπέτρινο, με τα κελιά και τους κοινόχρηστους χώρους του, στο οποίο φτάνει κανείς ύστερα από μιάμιση ώρα σκληρή ανάβαση και χαλικοπορεία.

Στον γυρισμό τους με βλέπουν να βολοδέρνω κάτω από μια πλατιά μακρόστερη λωρίδα γης που κρύβει την αρχαία πόλη των Αιγιλίων Λακώνων, αλλά μου συστήνουν να συνεχίσω την πορεία μου μέχρι τον αυχένα του Χαλόπυργου, όπου και θα ανταμωθούμε. Συγκλίνουμε σε περίπου

διακόσια μέτρα εναρμονιζόμενοι υψομετρικά σε χαρακτηριστικό αυχένα, από όπου ο Μπαρμπαγιάννης μου δείχνει, μέσα σε κλίμα φευγαλέας θολούρας και ατμοσφαιρικού θριάμβου, το πέταλο της αρχαίας ναοδομίας και επιβώμιας λατρείας των Αιγιλίων. Κι όμως! Αν δεν είσαι υποψιασμένος και πάλι δεν μπορείς να εντοπίσεις τον χώρο. Μόνο αν πλησιάσεις, θα εκπλαγείς από τις δεκάδες κολώνες, τους κιονίσκους, τα μάρμαρα, τους πεσσούς, τα ποικίλματα, τις τέλειες ραβδώσεις τα θραύσματα και το σκοτεινό μεγαλείο της αρχαίας πλαστικής τέχνης, που έφτανε ως το απόλυτο θάμβος της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Συνεχίζοντας το μονοπάτι μετά τη Μονή Κουρνού, θα βρεθούμε στη θέση της αρχαίας Αίγιλας. Το μέρος αυτό οι Μανιάτες το αποκαλούν «Κιόνια», λόγω των διάσπαρτων αρχαίων κίωνων που βρίσκονται εκεί

Μένω άναυδος μπροστά σε αυτόν τον ανοικονόμητο πλούτο των μαρμάρινων φαντασμάτων που σκορπούν ρίγη ενθουσιασμού για την ομορφιά της αρχαίας γλυπτικής, τη γεωμετρία των αναλογιών, τη χαρά και την τέρψη του γλυπτού εικαστικού θριάμβου, ο οποίος κείται καταγής, ανεπεξέργαστος, ανυπαίτιος για την καταστροφή που του επέφερε ο ανώνυμος ηγούμενος της διπλανής μονής, ξεχασμένος από θεούς και ανθρώπους, σκόρπιος μα «συλωμένος» πάνω σε βάθρο μεγαλειώδους οπτικής θέας, κεντρωμένος από μια βελανιδιά που τον συντροφεύει στη μέση μιας οριακής τοποθεσίας που μόνο οι αρχαίοι ήξεραν να

επιλέγουν και να κατοικούν.

Στην Αίγιλα βρισκόταν το αρχαίο ιερό της Δήμητρας, που είχε τέτοια σημασία για τους Λάκωνες και Μεσσήνιους, ώστε ο Αριστομένης να επιτεθεί για να το καταλάβει. Όμως, οι γυναίκες που το υπερασπιζόντουσαν προέβλαν σθεναρή αντίσταση και μάλιστα τραυμάτισαν και τον ίδιον τον αρχηγό των Μεσσηνίων. Πέρα όμως από τα δυο ιερά βρέθηκαν και υπολείμματα φρουριακής εγκατάστασης (ίσως ακρόπολης), οικοδομήματα, δεξαμενές, βάσεις αγαλμάτων, γλυπτά μέλη, ανάγλυφες παραστάσεις σε βράχους, ακόμη και υδραγωγείο μαζί με λατομείο. Και φυσικά νεκροταφείο. Ο

Ο γαλίνιος όρμος της Αμπέλου

Ο παραθαλάσσιος οικισμός του Άγιου Κυριανού

Η παραλία της
Αλύδα, με το
πανέμορφο φυσικό
λιμάνι της

Φωτ.: Ανδρέας Μάρκου

Παυσανίας κάνει μια ωραία περιγραφή του χώρου. Αν και αμφισβητείται ότι πέρασε από δω, ωστόσο αναφέρει την Αίγιλα στα «Μεσσηνιακά» του, καθώς εκεί τελούνταν γιορτές με θυσίες από τις γυναίκες του τόπου. Η Αίγιλα, σημείο αναφοράς για τον τόπο, ξεχωριστό πολιτιστικό μνημείο και σπουδαίο αξιοθέατο, εντοπίστηκε το 1843 από την αρχαιολογική αποστολή του Filippe les Bas. Ύστερα από 130 χρόνια εδέησε η αρχαιολογική σκαπάνη δυο έντιμων και αξιέπαινων ανθρώπων, μιας αρχαιολόγου κι ενός αρχιτέκτονα, να μας αποκαλύψει δύο δωρικούς ναούς: έναν δίστηλο κι έναν περίπτερο, των χρόνων της ακμής του Κοινού των Λακεδαιμονίων. Ο ένας από τους δυο ναούς πρέπει να ήταν μικρός, ορθογώνιος, με πρόναο και σπκό κι ο άλλος τετράγωνος σπκός με πλευρά 15 μέτρων και περιστύλιο. Και φυσικά η τοποθεσία της αρχαίας πόλης αναφέρεται ως Κιόνια, από την ανεύρεση των πολλών κιόνων στην περιοχή. Πιστεύοντας ότι έχουμε σφραγίσει την

ταυτότητα της αρχαίας ιστορίας του τόπου γυρίζουμε πανευτυχείς στη βάση μας για να μεταφέρουμε τα φώτα που εκπέμπει η Αίγιλα και εκτυφλώνουν τους πεζοπόρους και τους αρχαιολάτρες, ενώ αφήνουν «αδιάφορους» τους ειδικούς και τους εντεταλμένους.

Το ίδιο απόγεμα επιχειρούμε μια διάσχιση όλης της ακτογραμμής, για να εντοπίσουμε και να καταγράψουμε τους ορμίσκους, τις όμορφες παραλίες και τα απομονωμένα γιαλούδια της έξω πλευράς της Μέσα Μάνης. Ξεκινήσαμε από τον πανέμορφο όρμο της Αλύπας, τις ανοικτές Λαλούδες και την παραλία της Κοκάλας. Ύστερα παρακάμψαμε μικρούς, χαριτωμένους αιγιαλούς, καβάντζες, λαλάρια, χαλικωσιές και περνώντας μέσα από τον Άγιο Κυπριανό καταλήξαμε στην ωραιότερη παρθένα βοτσαλιά του Άμπελου, όπου η γαλήνη, το θάλασσο, κι η γαλαζοπράσινη γυαλάδα μας αποζημίωσαν για την τόλη και το περίσσιο κουράγιο να υπερασπιστούμε την επίπονη τραβέρσα μιας ακαταπόνητης μέρας μέσα στο κατάψυχρο κλίμα του Μάρτη.

ΚΑΣΤΡΟ ΜΑΙΝΙ HOTEL

**// Συνδυασμός
Παραδοσιακού με Μοντέρνο //**

Το Κάστρο Μαΐνη είναι ένα φιλόξενο παραδοσιακό πέτρινο ξενοδοχείο στην Αρεόπολη. Βρίσκεται στην ιστορική καρδιά της χερσονήσου της Μάνης, περιτριγυρισμένο από καταπληκτικά τοπία και μοναδικά αξιοθέατα ιστορικής και φυσικής σημασίας.

Το Ξενοδοχείο Κάστρο Μαΐνη βρίσκεται σε ένα μοναδικό προορισμό απόδρασης για ζευγάρια και είναι ένας εξαιρετικός προορισμός για ανθρώπους όλων των ηλικιών.

Συνδυάζοντας την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, την αυθεντική ατμόσφαιρα, τις σύγχρονες ανέσεις και τις υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, το Κάστρο Μαΐνη υπόσχεται χαλαρωτικές εμπειρίες και εξαιρετικές αναμνήσεις από την Πελοπόννησο.

<https://kastromaini.gr>

